

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Part III. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

УДК 7.071.1Д.Миллий:069:008(=161.2)(497.4)

ЗБЕРЕЖЕННЯ МИСТЕЦЬКОГО ДОРОБКУ ДЕЗИДЕРІЯ МИЛЛОГО В СТРУКТУРІ МУЗЕЮ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У СВИДНИКУ (СЛОВАЧЧИНА)

Фабрика-Процька Ольга – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музичної українистики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0001-5188-1491>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.698>
olga.fabryka-protska@pnu.edu.ua
olgafp4@ukr.net

Комплексно окреслено історію створення та функціонування Музею української культури у Свиднику (Словацька Республіка). Мета закладу полягає у цілеспрямованому зосередженні, охороні, науковому опрацюванні та оприлюдненні музейних колекцій, які документують історичний та культурний розвиток автохтонних етнічних українців у Словацькій Республіці. Зазначено, що музей української культури у Свиднику є одним із найбільших музеїв нацменшин в Європі і нині входить до десятки найбільших музеїв Словаччини. Висвітлено специфіку збереження зразків мистецької спадщини художника Дешидерія Миллого у структурі музею. Розкрито біографію та напрями творчості митця як одного з основоположників модерного образотворчого мистецтва на території Словаччини.

Ключові слова: ідентифікація, музей, мистецька спадщина, українська культура, західне пограниччя, етнос, художник, Словаччина.

Актуальність дослідження. Одним із важливих чинників культурної спадщини українців є архівні, музейні та бібліотечні колекції, створені в результаті громадських, культурно-освітніх, наукових, просвітницьких осередків та окремих ентузіастів не лише в Україні, а й багатьох країнах світу. Варто згадати діяльність етнографічної секції Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, завдяки ініціативі І. Добрянської та Ф. Коковського створення у 1930 р. Музею «Лемківщина» у Сяноці (Польща) як першого осередку збору і вивчення пам'яток історії та культури лемків. Установа проіснувала до 1945 р., а після війни та депортації лемків до України та західні землі Польщі фонди музею передано до Музею Сяницької землі, який згодом отримав назву Музей м. Сянока. Колекції пам'яток експонуються у «Музейних кімнатах» сучасної території Польщі (а в минулому – території Лемківщини) сіл Зиндранова, Білянка, Верхомля, Бортне, Новосанчівському скансені, музеях Кракова, Ланцуті, Ряшева, Перемишля [7]. До сьогодні значна частина експонатів минулого і сьогодення лемків та русинів-українців південних схилів Карпат збережено в етнографічних музеях у Руському Керестурі та Новому Саді (Сербія і Чорногорія), Канаді, США, а також Музеї української культури у Свиднику тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про активізацію дослідження широкого кола питань, пов'язаних зі специфікою функціонування музеїв та збереження культурної спадщини українців не лише на території України, а й за кордоном (розвідки Л. Волинець, М. Мушинки, Д. Павличка, М. Сополіги, О. Фабрики-Процької та ін.).

Метою статті є комплексне розкриття специфіки функціонування Музею української культури у Свиднику (Словаччина) та збереження зразків мистецької спадщини художника Дешидерія Миллого у структурі установи.

Виклад основного матеріалу. Важливим культурно-освітнім та науково-дослідним центром української культури Східної Словаччини є Музей української культури у Свиднику, створений у 1956 р. як філія Пряшівського крайового музею та прояв толерантності, взаємного порозуміння та зразкового співжиття словацького народу з національними меншинами. У ньому на основі науково-дослідної роботи поступово почала розвиватися його збирацька, експозиційна, виставкова, культурно-виховна та фахово-методична діяльність. Ця національна установа від початку свого виникнення намагається створити комплексну етнографічну експозицію, яка б на основі виразних матеріальних документальних артефактів представила відвідувачам цілісну картину про життєві умови русинів-українців у минулих століттях [6; 7]. Від 1967 р. одним із головних завдань музею стало дослідження народного будівництва та побуту. Реалізатором наукового дослідження та автором ідейного проекту є доктор історичних наук М. Сополіга. Свидницький скансен містить майже 50 пам'яток народної архітектури з різних русько-українських

місцевостей Східної Словаччини, 10 тис. етнографічних предметів і зразків декоративно-прикладного народного мистецтва та велику кількість документації згаданої проблематики (фотографії, магнітофонні записи, збірки рукописів). У музеї є бібліотека з матеріалами, що розкривають життя русинів (понад 25 тис. томів). Більшість об'єктів експозиції з документальною достовірністю сформовано в архітектурно-етнографічних комплексах, що нагадують традиційні сільськогосподарські садиби з таких сіл, як Улицький Кривий, Тополя, Рівне, Стаків, Ряшів, Кечківці, Якуб'яни, Нижні Репаші, Боглярка, Сулин, Оструня [6; 7].

Важливо, що до експозиції входять зразки народного будівництва, які, згідно історичним принципом, якнайкраще відтворюють соціальну картину села в минулому, а також еволюцію побуту й житла. Окрім основних будівель – дерев'яних хиж під солом'яними і гонтовими стріхами, в музеї представлено стодоли, стайні, сипанці, хлівчики, пивниці, студні тощо. Їх природна автентичність доповнена традиційними дерев'яними огорожами, плотами. Також є пожежна вишка з Нижніх Репаш, кузня зі Старини, колиба, пасіка та ін. Із громадських споруд представлена старовинна дерев'яна школа з Курова та мурована корчма – возарня зі Свидника.

Від 1975 р. Музей розпочав будову етнографічної експозиції просто неба. У 1986 р. до музею привезли дерев'яну церкву з Нової Полянки на Свидничині, в якій збережено артефакти культового та сакрального характеру. В ній відбуваються служби Божі в старослов'янському обряді. «Органічним поєднанням архітектури народних споруд, природного середовища, знарядь виробництва, речей хатнього вжитку і окремих творів народного мистецтва (різьби по дереву, кераміки, художнього ткацтва, вишивання, писанкового розпису) створюється правдива й переконлива етнографічна експозиція культури і способу життя минулих генерацій. З 1964 року Музей перенесено до Свидника [6; 7].

Ця установа є одним із найбільших музеїв нацменшин в Європі і налічує понад 80 тис. експонатів. Наукова бібліотека музею налічує понад 30 тис. примірників книг, наукових публікацій.

М. Сополіга, як перший директор Музею, разом із працівниками вивчають народну культуру, етнографію і фольклор української діаспори. Ініціатором та упорядником видавничої діяльності Музею української культури у Свиднику протягом десятиріч був відомий український вчений, голова Асоціації українців Словаччини, дослідник народної культури, фольклору і фольклористики української діаспори, академік М. Мушинка. Крім постійних експозицій, що висвітлюють побут та історію українців Карпат, в музеї організовують періодичні виставки, приурочені до визначних ювілеїв Словаччини, художні персональні виставки, а також виставки з нагоди щорічного Свидницького свята культури українців Словаччини та ін.

Окрім постійних експозицій, що висвітлюють побут та історію українців Карпат, в музеї організовуються періодичні виставки, приурочені до визначних ювілеїв Словаччини, художні персональні виставки та ін. З ініціативи працівників музею створено експозицію народної архітектури українців Словаччини (скансен), яку очолив директор МУК М. Сополіга. Скансен розташований у мальовничій гірській місцевості Свидника на площі понад 11 га біля амфітеатру, де щороку, починаючи з 1954 р., відбувається традиційне Свято культури русинів-українців Словаччини.

Серед головних завдань Музею – документування основних періодів культурно-історичного та соціально-економічного розвитку українців Словаччини від найдавніших часів до сьогодні. Установа має відділи історії, культури і письменства, мистецтва (головним чином ікони), етнографії (матеріальна культура), фольклору та бібліотеку. В центрі Свидника на площі 1700 квадратних метрів серед пішохідної зони розташований триповерховий головний корпус музею.

Основну експозицію музею відкрито у 1991 р. Її вважають однією з найрепрезентативніших музейних експозицій у Словаччині. Вона демонструє історичний, соціально-економічний та культурний розвиток карпатського населення русинів, русаків, лемків, зокрема культурно-історичні експозиції «Людина та природа» (кліматичні умови життя), «Слідами предків» (історичний розвиток оселення південної Лемківщини, зокрема портрети видатних постатей (Федора Корятовича, графа Юрія Другета), найдавніші пам'ятки духовної культури (напр. Списки кириличні уривки євангелія з XIV століття, Остружницьке євангеліє 1492 р.), макети давніх архітектурних споруд (напр. Зборівський замок, Краснобрідський монастир), народний одяг, ремесла, народне мистецтво, галузь освіти національної меншини, книговидавництва [7].

Основою фахового опрацювання музейних матеріалів є тематичний розподіл, розміщений по групах. Окрім тематичних (предметних) каталогів, працівниками Музею створено місцевий (локальний) каталог за поодинокими українськими селами Східної Словаччини в алфавітному порядку. Така форма опрацювання та систематизації зібраних матеріалів дає можливість практичної орієнтації в окремих зібраннях та їх необмеженого використання щодо наукового вивчення, культурно-виховної, публікаційної роботи та ін.

В усіх експозиціях переважає власний документальний матеріал, представлений у виставкових залах. У 1966 р. фахові представники музею створили детальну систему класифікації музейних матеріалів, що стала основою їх наукового опрацювання. Система передбачала основні ділянки музейного фонду: загальна історія краю; історія літератури; етнографія; мистецтвознавство; словесна фольклористика; музична фольклористика. В основу покладено десятичну систему розподілу музейних матеріалів, яка застосовується в багатьох музеях світу.

Фонди музею налічують понад 70 тис. експонатів матеріальної і духовної культури русинів-українців. Те, що виставлено в експозиційних залах становить лише 5 %. Експонати є переконливими доказами, що це найзахідніша гілка українського народу. Окремі рукописні матеріали, першодруки та фахова література зберігаються у фондах бібліотеки (майже 50000 бібліографічних одиниць). Протягом десятиліть у стінах музею організовуються тематичні виставки. Результати науково-дослідницької роботи працівники музею опрацьовують та публікують у суспільнознавчих збірниках, фахових журналах та місцевій словацькій та українській періодиці [7].

Із 2016 р. директором Музею є український літературознавець у Словаччині, кандидат мистецтвознавства та філологічних наук Я. Джоганик.

Чудовою окрасою в структурі Музею української культури у Свиднику є Картинна галерея одного з найвидатніших митців лемківського походження, живописця і мистецтвознавця Дезидерія Миллого. «Сильні патріотичні почуття до свого рідного українського народу вели художника до того, що ще за життя він заповів свою творчу спадщину свидницькому Музею української культури. Бажання Д. Миллого виконала його дружина підписанням договору в 1975 р. І так у 1983 р. при цьому музеї була відкрита картинна галерея ім. Д. Миллого» [8].

Незважаючи на те, що мистецькі критики визнавали Д. Миллого словацьким художником, митець ідентифікував себе як українець, адже був уродженцем с. Кийов Старолюбовнянської округи, Пряшівського краю у лемківській родині. Існує легенда, що село заснували кияни, тобто українці. Цікаво, що усі свої роботи Д. Миллий підписував рідною мовою, свідомо ідентифікуючи себе українцем. Брав активну участь розбудові громадського життя місцевого українства, був членом правління Української народної ради Пряшівщини (1945 р.), а також завідувачем Реферату українських шкіл (1945-1948 рр.). Однак, на думку П. Колісника, варто констатувати, що «вельми цікавий доробок художника донині лишається майже поза увагою мистецтвознавців України, не має належного місця і в історії українського мистецтва...» [2].

Слід зазначити, що в сучасній словацькій версії Вікіпедії, окрім інформації про художника в контексті культурної спадщини українців Словаччини, можна прочитати про його русинське походження (з розвитком карпаторусинського руху як окремого народу, що не має нічого спільного з українцями на території Словацької Республіки), а також натрапити на визначення його як «карпаторусинського мистця». Загалом, ця тема є надзвичайно актуальною та складною на сьогодні, адже простежується очевидне намагання певних кіл змінити факт приналежності Д. Миллого до української (західноукраїнської) культури, приписуючи його творчий доробок до спадку іншої, відокремленої, питомо регіональної етнокультурної спільноти.

Безперечно, Д. Миллий ввійшов в історію модерного образотворчого мистецтва на Словаччині як один з його основоположників. Більшу частину свого життя він мешкав у Словаччині, яка у ті часи входила до складу держави Чехословаччина (винятком були лише роки його навчання (1926-1933) у Празькій художньо-промисловій школі). За висловом художника П. Колісника, про творчість Д. Миллого у Словаччині говорилося і писалося чимало, починаючи з його дебютів на виставках 1930-х рр. у Празі та Стокгольмі. Зокрема, про мистецьку творчість Д. Миллого писали Варош Марян, Саучін Ладислав, Гапак Степан, Немцова Гелена, Абеловський Ян та Байцурова Катаріна, Конечни Станіслав, Владислав Грешлик, Ілечкова Сільвія, Колісник Прокіп та ін.

Варто додати, що Д. Миллий у 1948 р. викладав у Вищій школі образотворчого мистецтва у Братиславі і певний час виконував обов'язки ректора установи. У творчому портреті Д. Миллого є чимало нагород. Зокрема, у 1962 р. митець отримав звання заслуженого художника, а згодом – народного художника ЧССР (1971 р.).

Митець першим звернув увагу на багатство народної творчості українців Східної Словаччини, яке художньо осмислив та зобразив крізь призму свого світосприйняття. Діапазон технік та жанрів у Д. Миллого широкий (пейзажі, фігуральні композиції, портрети, натюрморти). Художник ілюструє твори Івана Краска, Рудольфа Фабри, «Українські народні балади Східної Словаччини» тощо [5].

Зазначимо, що у 40–50-х роках ХХ ст. важливе місце у творчості Д. Миллого посідає тема Токаїка і трагічних подій у цьому селі. Їй присвячено чимало картин, графічних творів, що поєднуються в окремі цикли. До теми Токаїка та його героїв митець постійно повертався, щоб висловити свій протест проти

війни і фашизму («На відході (Токаїк)». Своє розуміння пейзажу митець формулював так: «Важливо, щоб краєвид на картині був завжди у поєднанні з людиною, щоб відображував людське сприйняття і почуття, й навіть коли, природно, людина не мусить бути на картині намальована» [9; 25]. Варто додати, що практично на жодній з картин не знайдемо зображення людини, але її присутність там відчувається. Навіть на картині «Дівчина з квіткою» вона мов дух, який розчиняється у краєвиді.

У 1960-х роках у творчості Д. Миллого переважає пейзаж, який вражає емоційністю та експресивністю. Останні роки життя митця – це своєрідний синтез та творча зрілість. Краєвиди на картинах стають значно поетичнішими. За висловом дослідників, Д. Миллий поглиблює їх медитативність («Горизонт», «Краєвид зі скелями», «Вечірня балада», «Рівнина», «Засніжений краєвид», «Дівчина з квіткою», «Перед жнивими», «Панахида», «Довге поле», «Рівнина біля Кривого яру», «Літній вечір» та ін.). На місці імпресивних мазків стають великі площини, що тішать людське око. Їм притаманні легкість, простота, прозорість задумів. Композиції наближені до монументальності [7].

У творчому доробку митця чимало рисунків, графік, картин різних жанрів: портрет, фігуративна композиція, пейзаж, натюрморт. Полотна присвячені історичним темам, соціальним, суспільним проблемам. Проте, саме у краєвидах він зумів досягти те, що так наполегливо шукає живописець-митець усе своє творче життя, що майже неможливо висловити словами, лише відчутти, споглядаючи твір. Художник зумів звичний краєвид «перетворити» на фантастичне явище, на диво. «Про пейзажі Дезидерія Миллого 1960-1971 рр. можна говорити як про фантастичні образи просторового обширу між Сходом і Заходом... пронизані таємничим світлом, однак самі джерела світла на них ніколи не зображені.... Кожна форма подана декоративно, можливо, аж занадто площинно, але з тонкою градацією барв у власних межах. Практично відсутня лінія, рисунок твориться зіставленнями, грою світлих і темних площин. Узагальнення досягає, так би мовити, критичної межі Перед глядачем вже не ілюзорний ландшафт, але ще і не абстракція на тему краєвиду... Майстер зміг вийти за межі враження... Шукав опертя своїй творчості на рідному ґрунті, якраз будучи сучасним мистцем. Якщо в деяких його полотнах відчувається манера письма Клода Моне, то пейзажі пізнього періоду являються нам самотніми, унікальними творами...» [2; 33].

Варто додати, що до комплексу виставки Галереї в стилі бароко кінця XVIII ст. окрім творів Д. Миллого, експонуються взірці іконописного мистецтва XVI–XIX ст., світського мистецтва XX ст., можна побачити живописні зразки представників русько-українського образотворчого мистецтва походженням із Закарпатської області України та Північно-Східної Словаччини, тобто територій, які протягом століть в рамках Угорщини представляли спільний культурний простір, а саме художні роботи В. Касіяна, Й. Бокшая, А. Ерделі, А. Борецького, А. Коцки, Ф. Манайла, І. Кулеця, витвори народного різьбярства та педагога Е. Смеречанського, картини М. Сірика, митця-маляра, педагога, письменника, заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України, Унії словацьких художників, Асоціації українських письменників, Спілки українських письменників Словаччини П. Колісника та ін. [7].

Слід зазначити, що потягом десятиріч Музей співпрацює з науковими закладами Польщі, Чехії, Угорщини, Англії, Румунії, України (Інститут народознавства НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, Ужгородський національний університет, Закарпатський краєзнавчий музей та інші установи України) та інших країн.

Вітаючи працівників МУК з 40-річним ювілеєм їх установи, Надзвичайний та повноважний Посол України в Словаччині Д. Павличко наголосив: «Цей музей для України і для всього світового українства є одною з найдорожчих культурних інституцій; він є частиною нашої національної пам'яті» [4; 497].

Це підтвердила і представник Українського музею у Стемфорді (США) Л. Волинець, яка наголосила: «Обидва музеї – Український музей у Стемфорді і Український музей в Нью-Йорку – не дорівнюють ні у кількості, ні у якості експонатів, ні в науковій праці, яку веде Український музей у Свиднику [1; 497].

На сьогодні Свидницький музей української культури виконує багатогранну діяльність, специфічність якої полягає у поєднанні його трьох основних функцій: культурно-виховної, науково-дослідної та колекціонерської, яка певною мірою висвітлює і сучасний стан національної та культурної політики Словаччини. Сучасний стан Музею української культури у Свиднику – це результат півстолітньої кропіткої праці ентузіастів та їх постійної боротьби за існування та подальший розвиток. Тривалий час створюються систематичні перешкоди та точаться суперечки щодо української орієнтації музею.

Безперечно, протягом десятиріч Музей української культури досягнув чимало успіхів у сфері дослідження, документації та популяризації традицій русинів-українців Словаччини. Музей став визначним центром вивчення та документації культурно-історичного розвитку українців Словаччини, а також зайняв чільне місце серед музейних, науково-дослідних та культурно-освітніх закладів країни. Працівники музею щоденною працею, доповненням та модернізацією музейних експозицій наближають для відвідувачів історію предків.

Однак, у перші десятиріччя ХХІ ст. постали й труднощі. «Зараз є чимало спекуляцій на тему ідентифікації. Нас розділили на дві національні меншини: русинів та українців і намагаються проводити без жодних аргументів пропаганду, що русини – це окремий народ, відмінний від українців... Це своєрідний сепаратизм. Русинську національність визнають, українську не хочуть», – зазначив в одному інтерв'ю доктор історичних наук Мирослав Сополіга, якому, до речі, довелося керувати музеєм та бути упорядником восьми томів «Наукового збірника МУК» у найскладніший період функціонування музею (1990–2016 рр.). За висловом академіка М. Мушинки, музей «... став мішенню атак, головним чином з боку антиукраїнських елементів «Русинської оброди», які силоміць хотіли захопити Музей української культури і «деукраїнізувати» його – перетворити в Музей русинської культури. Їм вдалося тимчасово прихилити на свій бік і високих представників влади, яка за цей короткий період кілька разів міняла назву та підпорядкування музею і тричі звільняла директора з посади. Неймовірними зусиллями М. Сополізи вдалося відстояти первісний характер музею і навіть повернути йому назву «Музей української культури» [3; 135].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що культура не може існувати без минулого. Вона ґрунтується на колективному досвіді народу, його традиціях, знаннях, уміннях. Лемки (русини) – давня назва етнографічної групи слов'ян, що проживали в гірських районах на кордоні сучасної України, Польщі та Словаччини. Побут і культура цього народу унікальні й єдині у своєму роді. Музей української культури у Свиднику за роки існування здобув почесне місце серед музеїв Східної Словаччини і за її межами, а творчий доробок Д. Миллого посідає особливе місце в історії мистецтва Словаччини та образотворчій культурі західного пограниччя українського етносу. Доведено, що фольклорно-етнографічна діяльність співробітників музею забезпечує відродження й розвиток мови і культури українців-русинів, збереження рукописних матеріалів, спеціальної літератури, архівів, видання наукової літератури українською мовою тощо.

Перспектива подальших досліджень. Безперечно, архіви на чужині, пам'ятки духовної та матеріальної культури українців є надзвичайно важливим джерелом пізнання. Саме функціонування музеїв в Україні та за її межами не дозволяють молоді забути про їх походження, їх коріння, про історію минулих часів та важкі реалії сьогодення, що спонукає до перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Список використаної літератури

1. Волинець Л. Український музей в Америці. *Наук. зб. Музею української культури у Свиднику*. № 21. 1998. С. 497.
2. Колісник П. Кольорові мелодії між Сходом і Заходом: Дезидерій Миллий – фантастичні краєвиди. *Вісник Закарпат. Худож. інституту*. 2015. Вип. 7. С. 33.
3. Мушинка М. Науковий збірник Музею української культури у Свиднику, №: 20-27 (1995-2013). *Наук. зб. МУК* № 28. Свидник, 2016. С. 135.
4. Павличко Д. Доки буде існувати Україна, доти буде існувати цей славний музей. *Наук. зб. Музею української культури у Свиднику*. № 21. 1998. С. 497.
5. Сополіга М. 35 років Музею української культури у Свиднику. Словацьке педагогічне видавництво в Братиславі. Відділ української літератури в Пряшеві. 1990. С. 81.
6. Сополіга М. Українці в прикордонних областях Карпат: проблеми акультурації, асиміляції, ідентифікації. *Матеріали між нар. наук. конф.* (Свидник, 17–18 черв., 2011 р.). *Наук. зб. Музею української культури у Свиднику*. Свидник, 2011. С. 350–360.
7. Фабрика-Процька О.Р. Народна музична культура лемків і русинів Карпатського регіону: традиція, трансформація, ідентифікація. Монографія; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т імені В. Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2020. 496 с., 24 іл.
8. Галерея ім. Дезидерія Миллого Музею української культури у Свиднику. Упоряд. М. Сополіга. Свидник, 1989.
9. Plečkova S. Dezider Milly. Bratislava : Tatran (Edicia Profilu). 1987. S. 25.

References

1. Volynets' L. Ukrayins'ky u muzey v Amerytsi. *Naukovyy zbirnyk Muzeyu ukrayins'koyi kul'tury u Svydnyku*. № 21. 1998. S. 497.
2. Kolisnyk P. Kol'orovi melodiyyi mizh Skhodom i Zakhodom: Dezyderiy Myllyi – fantastychni krayevydy. *Visnyk Zakarpat's'koho khudozhn'oho instytutu*. 2015. Vyp. 7. S. 33.
3. Mushynka M. Naukovyy zbirnyk Muzeyu ukrayins'koyi kul'tury u Svydnyku, №№: 20-27 (1995-2013). *Naukovyy zbirnyk MUK* №28. Svydnyk, 2016. S. 135.
4. Pavlychko D. Doky bude isnuvaty Ukrayina, doty bude isnuvaty tsey slavnny muzey. *Naukovyy zbirnyk Muzeyu ukrayins'koyi kul'tury u Svydnyku*. № 21. 1998. S. 497.
5. Sopolyha M. 35 rokiv Muzeyu ukrayins'koyi kul'tury u Svydnyku. Slovats'ke pedahohichne vydavnytstvo v Bratislavi. Viddil ukrayins'koyi literatury v Pryashevi. 1990. S. 81.
6. Sopolyha M. Ukrayintsi v prykordonnnykh oblastyakh Karpat: problemy akul'turatsiyi, asymilyatsiyi, identyfikatsiyi. *Materialy mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi* (Svydnyk, 17–18 chervnya 2011 r.). *Naukovyy zbirnyk Muzeyu ukrayins'koyi kul'tury u Svydnyku*. Svydnyk, 2011. S. 350–360.

7. Fabryka-Protska O.R. Narodna muzychna kul'tura lemків i rusyniv Karpat's'koho rehionu: tradytsiya, transformatsiya, identyfikatsiya. Monohrafiya; DVNZ «Prykarp. nats. un-t imeni V. Stefanyka». Ivano-Frankivs'k: Suprun V. P., 2020. 496 s., 24 il.

8. Halereya im. Dezideriya Mylloho Muzeyu ukrayins'koyi kul'tury u Svydnyku. Uporyadnyk M. Sopolyha. Svydnyk, 1989.

9. Ilechko S. Dezider Milly. Bratislava : Tatran (Edicia Profilu). 1987. S. 25.

PRESERVATION OF DEZYDER MYLLYI ARTISTIC WORKS IN THE STRUCTURE OF THE MUSEUM OF UKRAINIAN CULTURE IN SVIDNÍK (SLOVAKIA)

Fabryka-Protska Olga – Doktor of Study of Art, Professor,
Professor of the Department of Musical Ukrainian Studies and Folk Instrumental
Art of the Educational and Scientific Institute of Arts of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

The article comprehensively outlines the history of the establishment and functioning of the Museum of Ukrainian Culture in Svidník (Slovak Republic). The purpose of the institution is to purposefully concentrate, protect, research and publish museum collections documenting the historical and cultural development of autochthonous ethnic Ukrainians in the Slovak Republic. It is noted that the Museum of Ukrainian Culture in Svidník is one of the largest museums of national minorities in Europe and is currently one of the ten largest museums in Slovakia. The specifics of preserving samples of the artistic heritage of the artist D. Myllyi in the structure of the museum are highlighted. The biography and directions of the artist's work as one of the founders of modern fine arts in Slovakia are briefly described.

Key words: identification, museum, artistic heritage, Ukrainian culture, western borderland, ethnoscapes, artist, Slovakia.

UDC 7.071.1Д.Миллий:069:008(=161.2)(497.4)

PRESERVATION OF DEZYDER MYLLYI ARTISTIC WORKS IN THE STRUCTURE OF THE MUSEUM OF UKRAINIAN CULTURE IN SVIDNÍK (SLOVAKIA)

Fabryka-Protska Olga – Doktor of Study of Art, Professor,
Professor of the Department of Musical Ukrainian Studies and Folk Instrumental
Art of the Educational and Scientific Institute of Arts of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Formulation of the problem. The author tries to disclose information about the important stages of creation and functioning of the Museum of Ukrainian Culture in Svidník (Slovakia), the structure, idea and tasks of this institution, the activities of its employees, and focuses on the preservation of the creative heritage of the artist D. Myllyi and his work. *The purpose of the study* is to comprehensively reveal the specifics of the functioning of the Museum of Ukrainian Culture in Svidník (Slovakia) and how the samples of the artistic heritage of the artist D. Myllyi are preserved and popularized in the structure of the institution.

The research methodology necessitates the use of an interdisciplinary approach that takes into account the specifics of various fields of modern humanitarian knowledge. The research prioritizes the principles based on history, integrity, and objectivity, aimed at revealing the functioning of the museum and preserving the creative work of the artist D. Myllyi in its buildings.

The scientific novelty of the study is determined by an attempt to generalize the trends in the preservation of the spiritual and material culture of Ukrainians, namely the paintings of the artist D. Myllyi on the example of the Museum of Ukrainian Culture in Svidník (Slovakia).

Results. It should be emphasized that the spiritual and material culture of any ethnic group is based on the collective experience of the people, their traditions, knowledge, and skills. By preserving the monuments of the past, the Museum of Ukrainian Culture in Svidník has gained an honorable place among the museums of Eastern Slovakia and beyond, and the creative work of D. Myllyi holds a special place in the history of art in Slovakia and the visual culture of the western borderland of the Ukrainian ethnic group. The proposed study is relevant and timely today, as it contains information little known in Ukraine and will find its place in lecture courses on art history, ethnology, art, culture and art of the Ukrainian diaspora. *Prospects for further research.* It is the functioning of museums in Ukraine and abroad that does not allow young people to forget about their origins, their roots, the history of the past and the difficult realities of the present, which encourages further research in this area.

Надійшла до редакції 21.10.2023 р.

УДК 75. (477)

ПРОСТОРОВІ ІДЕЇ СУПРЕМАТИЗМУ: ВІД ПЛОЩИНИ ДО ОБ'ЄМУ

Прокопчук Інна Юхимівна – кандидат мистецтвознавства, доцент
доцент кафедри дизайну, Національний лісотехнічний університет України,
<https://orcid.org/0000-0001-9353-2169>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.699>
inna.prokopchuk@ukr.net